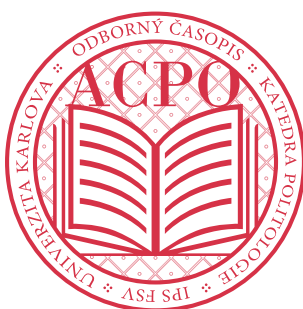

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

RECENZOVANÝ ČASOPIS | PEER-REVIEWED JOURNAL

2017 | Vol. 9 | No. 2 | ISSN 1803-8220

VODA, Petr (2015). *Jaká je role postkomunismu? Volební geografie České a Rakouské republiky v letech 1990-2013*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 241 s. Politologická řada č. 51. ISBN 978-80-210-7912-0.

RECENZE LUKÁŠE HÁJKA

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

This article is protected by copyright. Copying and use of its content and presenting it as original research without proper citation is plagiarism, which is subject to legal sanctions.

Katedra politologie Institutu politologických studií
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Department of Political Science, Institute of Political Studies
Faculty of Social Sciences, Charles University

VODA, Petr (2015). *Jaká je role postkomunismu? Volební geografie České a Rakouské republiky v letech 1990-2013*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 1. vydání, 241 s. Politologická řada č. 51. ISBN 978-80-210-7912-0.

Jaká je role postkomunismu? Tuto ambiciózní otázku, sloužící zároveň jako název vlastní publikace, pokládá neohroženě na stůl Petr Voda ve své monografické prvotině, kterou vydalo nakladatelství Centrum pro studium demokracie a kultury v roce 2015. Titul knihy je záhy doplněn upřesněním *Volební geografie České a Rakouské republiky v letech 1990-2013*, které se později ukáže jako nejtrefnější charakteristika celého díla, ovšem není třeba předbíhat.

Autor monografií navazuje na svoji několikiletou schopnost interdisciplinárně propojovat obory geografie a politologie. Neděje se tak pouze na jeho poli studijním, kde mimochodem v každé z disciplín dosáhl i přes svůj mladý věk již doktorského titulu, ale především skrze vlastní odbornou práci na Katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, která se v posledních letech, a to i díky Petru Vodovi, stala českým centrem výzkumu volební geografie. V knize jsou díky tomu z každé stránky cítit autorova výzkumná zkušenost a svým způsobem až přísně profesionální přístup pomocí výkladu tabulek, grafů a map ve velmi rychlém sledu za sebou.

Publikace je mimo úvodu a závěru přehledně rozčleněna do čtyř kapitol. Jejich návaznost umožňuje velmi přesně sledovat autorovu myšlenkovou i badatelskou linii až do těch nejmenších detailů. Ještě před počátkem samotné četby se však v úvodu dozvíme, jak obtížnou otázkou je pátrání po roli postkomunismu, s čímž nelze než souhlasit. Právě i kvůli tomu je tento úkol rozdělen do hned několika dílčích a „jednodušších“ otázek (jak se liší podpora politických stran mezi volbami a zeměmi či jaké jsou podmíněnosti této podpory), i když jejich vztah k hlavnímu zájmu knihy není na první pohled zcela patrný. Autor zasazuje svoje dílo odpovídajícím způ-

sobem do teoretického rámce, jenž je tvořen v první řadě teorií konfliktních linií Steina Rokkana a Seymoura Martina Lipseta. Právě odlišností v podobách štěpících linií ve společnostech západní Evropy ve srovnání s těmi postkomunistickými se Petr Voda rozhodl odhalit roli postkomunismu jako takovou. Je to však již teoretická kapitola, kterou je uvozena volební geografie obou zemí, jež následně čtenáře provází až k samotnému závěru knihy. Celkově je ovšem třeba ocenit autorovu znalost zásadních a relevantních konceptů, na kterých on sám vystavuje svoji další práci.

Značný prostor je věnován popisu metodického zázemí badatelského procesu. Je zřejmé, že kvantitativní studie komparativního charakteru využívající kompozitního přístupu tak důslednou deskripci přímo vyžaduje. Zdůvodněn je výběr Rakouska a České republiky pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky, a to tak, že „*vybraná dvojice zemí představuje patrně pár nejvíce podobných zemí, které lze při záměru vybrat z východní a západní Evropy získat*“ (s. 33). Navazující zařazení konkrétních politických stran v systému konfliktních linií se formou prezentace stává až příliš detailní, až formalistickou částí. Na tomto místě může čtenář nabývat dojmu, že kniha je nejspíše upravenou verzí kvalifikační práce, což je pocit správný – základem je totiž autorova dizertace. Nicméně celkově pečlivý rozbor metodiky umožňující v podstatě i celkovou replikaci výzkumu lze právě za tento fakt ocenit. Volba konkrétních metod je vhodně obhájena a deklarace využití jejich kombinace dává tušit, že získané výsledky budou skutečně disponovat vlastní odbornou hodnotou.

Těžiště knihy spočívá v odhalení geografického umístění volební podpory relevantních politických stran a vývoje této voličské náklonosti v čase. Početná řada

map umožňuje vykreslit odhalená zjištění ve velmi přehledném, až přátelském formátu. Zejména srovnání umístění volebních bašt politických subjektů ze stejných stranických rodin v České republice a Rakousku poukazuje na některé velmi zajímavé odlišnosti. Korelace mezi volebními výsledky naznačují, že politické prostředí České republiky jako postkomunistického státu je minimálně v prezentovaném srovnání s Rakouskem více nestabilním.

Zásadní je však zejména autorovo osvětlení územních rozdílů v podpoře politických stran vzhledem k teorii konfliktních linií. Za hlavní nástroj demonstrace (ne)funkčnosti teorií o podobě modelů vysvětlujících výše volební podpory stran v západoevropském a postkomunistickém státě je zvolen index determinace regresních modelů. Právě na základě vývoje jeho hodnot autor v závěru své knihy konstatuje, že „*ve volební geografii České republiky se patrně projevuje vliv postkomunismu*“ (s. 196). A tento výsledek obhajuje i přesto, že „*tento vliv je však vázán především na období 90. let a na strany stojící na ekonomické linii*“ (s. 197).

Přestože tak závěr publikace nabízí alespoň zdánlivou odpověď na autorovo hledání role postkomunismu ve volební geografii vybraných zemí, ve skutečnosti s dočtením vyvstává hned několik otázek. Tou první je samotná volba České republiky a Rakouska jako objektů výzkumu. Petr Voda v úvodu knihy sám přiznává, že pro jejich výběr využil systému nejvíce podobných případů (s. 33). Cílem tedy bylo zvolit takové země, které by se ideálně lišily „pouze“ komunistickou zkušeností. Klasickou cestou by v takové situaci bylo srovnání zemí v rámci Spolkové republiky Německo na obou stranách bývalé železné opony, ovšem tato alternativa není ani zmíněna, natož diskutována. A dokonce ani v rámci tak podobných států, jakými byla Spolková republika Německo a Německá demokratická republika, nelze říci, že by jakýkoliv rozdíl v jejich volební geografii byl

způsoben komunistickou zkušeností. Takové případy (bohužel) v sociálních vědách nenacházíme.

Recenzovaná kniha ovšem tento způsob argumentace ke své škodě volí. Z výsledků jejího výzkumu je totiž zřejmé v první řadě to, že v České republice se od 90. let 20. století ve společnosti postupně ukotvují jednotlivé politické proudy, zatímco v Rakousku zřejmě dochází k mírnému oslabování vztahů voličských tříd a politických stran. Dozvídáme se tedy pouze tolik, že v České republice po Sametové revoluci postupně získává na síle konsolidace politicko-společenských vazeb, které se vzpamatovávaly z šoku nedemokratického režimu, a že v Rakousku zřejmě vidíme důsledky pokračujícího dealignmentu. To vše jsou ovšem známá fakta, která publikace prezentuje jako odpověď na otázku po vlivu postkomunismu.

Skutečná odpověď na zadanou otázku přitom na těch samých stránkách možná doopravdy leží, ovšem jinde. Při sledování korelací mezi volebními výsledky se ukazuje, že zatímco stabilita rozložení volební podpory rakouských sociálních demokratů je téměř dokonalá, jejich čeští kolegové se potýkají s mnohem většími výkyvy. Autor tento rozdíl obhajuje zkreslujícím efektem agregace dat. Problémem však je, že tento jev se neprojevuje zdaleka v takové míře v případě konzervativních stran, kdy česká pravice vykazuje minimálně srovnatelné hodnoty stability jako ta rakouská. Právě zde se přitom může ukrývat jedna ze skutečných rolí postkomunismu, totiž diskreditace a oslabená pozice sociálně demokratických a obecně moderně levicových stran v postkomunistické společnosti.

Vedle těchto náznaků si však lze představit i řadu dalších cest, jak hledání role postkomunismu v České republice, avizované v titulu monografie, skutečně dotáhnout do zdárného konce. Srovnání moderních volebních map s těmi předcházejícími roku 1948, detailní analýza volební podpory

KSČM jako přímého reliktu minulého režimu, větší důraz na geografické rozložení volební neúčasti... Petr Voda ve své knize bohužel zvolil směr, který k odhalení odpovědi na jeho otázku nevedl a vést ani nemohl.

Celkový dojem z knihy navíc kazí i řada menších detailů. Především je totiž nedokonalá transformace původní kvalifikační práce do předložené odborné publikace. Přestože je v textu uvedena možnost prostudování zdrojového analytického kódu (s. 57) či histogramů prokazujících normalitu dat (s. 151) v přílohách, ty tam ve skutečnosti nenajdeme, protože oproti dizertační práci autora jsou právě přílohy značně omezené. Celkové množství 99 tabulek, 19 grafů a 18 map na

199 stranách textu se pak stává až přílišným a hladké čtení až nepříjemně přerušuje. To už však může být věcí vkusu.

Závěrem bych ke knize rád uvedl, že si bezpochyby zaslouží čtenářskou pozornost. Její stránky jsou plně kvalitně vystavěného výzkumu, který poskytuje několik zajímavých výsledků i celých výstupů. Vedle metodického přínosu by tak publikace výsledkově obstála jako svého druhu encyklopedie moderní volební geografie vybraných zemí. Přestože tedy autor bohužel nedokázal zodpovědět na hlavní otázku uvedenou v titulu knihy, podtitul publikace (a pouze ten) plnohodnotně naznačuje, co může čtenář od této monografie očekávat.

Lukáš Hájek¹

¹ Mgr. Lukáš Hájek je interním doktorandem Katedry politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Kontakt: hajek.lukas@mail.com.